

Programma Bestrijding Invasieve Exoten

20 november 2023

Inhoud

- Invasieve exoten in het kort
- Rollen en verantwoordelijkheden
- Proces exotenprogramma
- Knelpunten bestrijding invasieve exoten

Invasieve exoten in het kort

Wat zijn invasieve exoten?

- Uitheemse planten of dieren
- Menselijk handelen
- Buiten natuurlijke verspreidingsgebied
- Gevolgen nieuw vestigingsgebied
- Inheemse soorten
- Schade biodiversiteit, infrastructuur, landbouw en het overbrengen van ziektes

Impact van invasieve exoten op de biodiversiteit

Wereldwijd

- Rapport van 4 september (IPBES) over impact van invasieve exoten
- Eén van de vijf hoofdoorzaken van biodiversiteitsverlies in de wereld
- Bij 60% van alle uitgestorven soorten blijkt invasieve exoten één van de oorzaken
- Negatieve impact van invasieve exoten neemt de komende jaren toe door economische groei en klimaatverandering

Impact van invasieve exoten op de biodiversiteit

In Nederland

- Drukfactor voor systeemherstel
- VHR-doelen

Provinciaal

- Invasieve exoten als knelpunt in de natuurdoelanalyses (NDA's) van de provincie
- Natura2000-doelen

Coalitieakkoord 2023–2027

Impact van invasieve exoten erkend in het coalitieakkoord:

Omdat invasieve exoten een bedreiging kunnen vormen voor onze biodiversiteit en schade kunnen veroorzaken, willen we voorkomen dat ze verder uitbreiden. Samen met natuurbeheerders, agrariërs, infrabeheerders en gemeenten maken we een programma voor de bestrijding, zorgen we voor kennisuitwisseling en maken we resultaatafspraken.

Rollen en verantwoordelijkheden

Rollen en verantwoordelijkheden

Europa

- 1 januari 2015 EU-exotenverordening
- Unielijst gekoppeld aan de EU-exotenverordening in 2016
- Focus van de Unielijst op biodiversiteitsbelang

Rijk

- Verantwoordelijk voor preventieaanpak invasieve exoten
- Verantwoordelijk voor rapportages aan de EU
- Verantwoordelijk voor aanpak uitheemse rivierkreeften en de Chinese wolhandkrab i.v.m. visserijbelang
- Rijkstaken gemandateerd naar andere overheidsinstanties, zoals NVWA en RVO

Provincies

- Provincies sinds 2018 verantwoordelijk voor bestrijding en beheersing invasieve exoten van de Unielijst
- Afstemmen met andere provincies over exotenbeleid

Verantwoordelijkheid provincie

De invasieve exoten van de Unielijst die toegewezen zijn aan de provincies zijn onderverdeeld in drie groepen, waarvoor verschillende verantwoordelijkheden gelden:

- **Artikel 17-soorten:** deze soorten waren nog **niet** gevestigd in Nederland toen ze op de Unielijst werden gezet, bijvoorbeeld de struikaster. Op het moment dat er een populatie is ontdekt, **moet deze door de provincie volledig verwijderd worden**.
- **Artikel 19a-soorten:** deze exoten waren al in ons land gevestigd op het moment van plaatsing op de Unielijst. Deze exoten zijn echter **enkel lokaal gevestigd in Nederland**, maar nog niet wijdverspreid, zoals de waterteunisbloem en de zijdeplant. Dergelijke soorten kunnen met de nodige inspanningen nog volledig worden verwijderd en **dit is ook de ambitie van de provincies**.
- **Artikel 19b-soorten:** deze exoten waren in ons land gevestigd op het moment van plaatsing op de Unielijst en zijn inmiddels zo **wijdverspreid** dat volledige verwijdering in Nederland niet meer tot de mogelijkheden behoort. Enkele voorbeelden van deze soorten zijn de nijlganzen en de reuzenberenklauwen. Het **beheersen** van deze soorten is het voornaamste doel van de provincies.

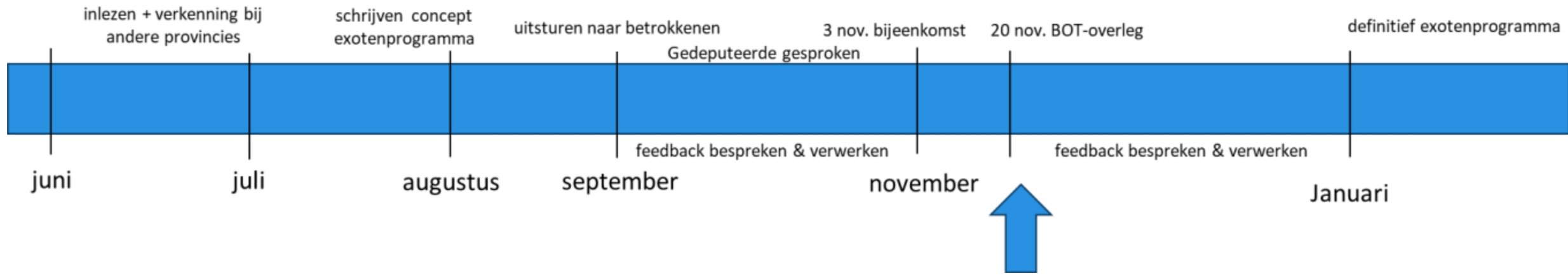
Andere betrokkenen

- Veel organisaties halen enkel invasieve exoten weg vanwege hun publieke taak

Gebied	Organisatie
Natuurgebieden (Natura 2000 en NNN)	Terreinbeheerders (of ander soort eigenaar van betreffende natuurterreinen)
Watergangen/schouwpaden, waterkeringen die onder beheer waterschap vallen en waarvan bepaalde soorten invasieve exoten een bedreiging vormen voor de kerntaken van de waterschappen	Waterschappen
Bermen langs provinciale wegen en de provinciale vaarten inclusief taluds (5 meter)	Provincie
Bermen langs gemeentelijke wegen en oevers langs waterlopen binnen de bebouwde kom	Gemeenten
Bermen langs Rijkswegen en taluds langs Rijkswateren	Rijkswaterstaat
Spoorwegen en taluds	ProRail
Tuinen en landgoederen	Particuliere grondeigenaar

Proces exotenprogramma

Proces exotenprogramma

Knelpunten betrokken organisaties

Knelpunten van betrokken organisaties

1. Partijen weten elkaar niet te vinden in de uitvoering en samenwerking
2. Kennistekort bij de bestrijding van invasieve exoten
3. Onze samenleving is zich te weinig bewust van de problemen met invasieve exoten
4. Er is te weinig geld en capaciteit voor de aanpak van invasieve exoten
5. Monitoring en signalering werkt op het moment niet goed genoeg

1. Partijen weten elkaar niet te vinden in de uitvoering + samenwerking

Knelpunten

- Partijen werken op hun eigen manier
- Doen los van elkaar onderzoeken
- Werken elkaar soms zelfs tegen
- Weinig contact met elkaar, terwijl zelfde problematiek

Voorstellen

- Klankbordgroep invasieve exoten oprichten. De provincie trekt deze groep en zorgt ervoor dat partijen elkaar weten te vinden. Het idee is om 1 á 2 keer per jaar samen te komen om de meest actuele ontwikkelingen te bespreken.
- Subsidieregeling gebiedsgerichte samenwerking

2. Kennistekort bestrijding invasieve exoten

Knelpunten

- Niet voor alle invasieve exoten zijn effectieve maatregelen ter bestrijding en/of beheersing voor handen
- Onderzoeken zijn duur om uit te voeren

Voorstellen

→ De provincie sluit zich aan bij het Kennisnetwerk Invasieve Exoten. Het kennisnetwerk wordt bekostigd door verschillende organisaties, zoals Gemeente Amsterdam, Provincie Utrecht, Gemeente Rotterdam, Unie van Waterschappen etc.

Samen werken deze organisaties via het kennisnetwerk aan kennisdeling, communicatie en aan het uitvoeren van wetenschappelijke onderzoeken naar nieuwe bestrijdingsmethoden.

Vervolg voorstellen voor kennistekort

- Naar het voorbeeld van de provincie Limburg: de provincie kiest elk jaar een andere invasieve exoot uit waarnaar ze onderzoek doen.
- Klankbordgroep oprichten (zie ook vorige slide) om kennis binnen het netwerk met elkaar te delen en samen te kijken naar een onderzoeksagenda.

3. Samenleving is zich niet bewust van invasieve exoten

Knelpunten

- Te weinig kennis over invasieve exoten bij gemeenten; gemeenten planten nog rimpelroos aan
- Tuincentra verkopen nog invasieve exoten, zoals cabomba
- Aannemers gaan niet zorgvuldig genoeg om met invasieve exoten
- Intern bij de provincie; voedselbossen met invasieve exoten, boeren worden opties gegeven om invasieve exoten aan te planten

Voorstellen

- Aanhaken bij bestaande overleggen met gemeenten om het onderwerp meer op de agenda te zetten
- Aansluiten bij het Kenniscentrum Invasieve Exoten

Vervolg voorstellen samenleving niet bewust

- Een protocol voor aannemers opstellen voor bewustwording invasieve exoten en deze promoten bij de leden van de klankbordgroep
- Aanhaken bij de bewustwordingscampagne van de provincie Friesland voor de Waddeneilanden
- Groen Kapitaal, als netwerkplatform, inzetten voor de verspreiding van kennis over invasieve exoten
- Lobbyen bij het Rijk voor hun invulling preventierol

4. Er is te weinig geld voor de aanpak van invasieve exoten

Knelpunten

- Het bestrijden van invasieve exoten is vaak erg duur
- Vaak vraagt bestrijding en/of beheersing een langjarige intensieve aanpak (bijvoorbeeld reuzenberenklauw)
- TBO's hebben geen extra geld gekregen voor aanpak invasieve exoten, terwijl probleem groeit

Voorstellen

- In IPO verband overleg met het Rijk over financieringsmogelijkheden
- Gebruik maken van EU-subsidieregelingen, zoals LIFE
 - ! Aanvragen vaak erg lang en ingewikkeld voor organisaties. Mogelijkheid om hier hulp bij aan te bieden?

Vervolg voorstellen geldtekort

- Subsidieregelingen
 - Grote projecten voor het verwijderen van invasieve exoten ten behoeve van Natura2000 kunnen uit het transitiefonds of uit Programma Natuur tranche 2 (herstelmaatregelen), zoals watercrassula op Texel.
 - Voor ad hoc verspreidingen in NNN onderzoeken of een subsidie regeling mogelijk is.

5. Monitoring en signalering werkt op het moment niet goed genoeg

Knelpunten

- Signalering buiten NNN en Natura2000 is vaak te traag en verhoogt de kans op verspreidingen
- Niet-Unielijstsoorten worden niet gemonitord
- Erg kostbaar om verspreiding en dichtheid van invasieve exoten te monitoren
- [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl) huidig platform, vooral afhankelijk van actieve burgers

Voorstel

→ Samen met de klankbordgroep, met provincies en het Rijk gaan kijken wat de beste opties zijn om dit te verbeteren. Samen opzoek gaan naar concrete oplossingen.

Hoe nu verder?

- We gaan na de vaststelling het programma verder uitwerken in samenwerking met alle betrokken partijen

Vragen?